

Katedra Języka Polskiego KUL
Lublin

WŁADYSŁAW MAKARSKI

Z toponimii pogranicza polsko-ruskiego: Ożomla

Remarques sur la toponymie des territoires limitrophes de la Pologne
et de la Ruthénie: *Ozomla*

Oficjalna międzywojenna nazwa pol. *Ożomla* (ukr. współczesna *Vižomlja*) sygnuje osadę położoną około 7 km na południe od Sądowej Wiszni w rejonie jaworowskim na zachodniej Ukrainie. Przed drugą wojną światową miejscowość ta leżała w granicach II Rzeczypospolitej, przedtem w zaborze austriackim, a jeszcze wcześniej za czasów I Rzeczypospolitej w ziemi przemyskiej województwa ruskiego.

Nazwa omawianej miejscowości pośrednio została przedstawiona w studium J. Riegera o nazwach wodnych dorzecza Sanu w związku z hydronimem *Ożomla*. Dla nazwy wsi autor przytacza zapis *Ozomlia* z 1441 r. (kopia z 1559) z dokumentu lokacyjnego tej miejscowości. Wskazawszy na zależność między toponimem a hydronimem, nie określa pierwszeństwa któregoś z nich, traktując je jako niejasne. Tenże autor dodaje jeszcze, „[...] że P. Arumaa wymienia *Ożomlę* wśród nazw z suf. *-omla*. (*Die ostslavischen Gewässernamen mit 1 epentheticum*, Festschrift für M. Vasmer, Berlin 1956, s. 47–60)”¹.

Pełniejsza dokumentacja filologiczna zachęca do podjęcia analizy tego toponimu na nowo. Oto materiał źródłowy: villa nostra *Ozomlia* 1441 (1559) (ZDM II 581), *Oschomla* 1441 (AGZ XIII 1497), *Ossomla* 1441 (AGZ XIII

¹ J. Rieger, *Nazwy wodne dorzecza Sanu*, Wrocław 1969, s. 118.

1502), *Ozomla* 1446 (AGZ XIII 2686), ts. 1473 (AGZ XVIII 436), ts. 1478 (AGZ XVIII 1031), *Ozehomlya* 1479 (AGZ XVIII 1200), *Oszhomlya* 1482 (AGZ XVIII 1634), *Oszchomlya* 1483 (AGZ XVIII 1728), *Oszehomlya* 1483 (AGZ XVIII 1729), *Ozemla* (2×) 1462 (AGZ XIII 4722), *Ozompla* 1463 (AGZ XIII 6172, 6177 i inne w AGZ XIII), *Ozomlya* 1515 (ŻDz XVIII s. 125), *Hozomlya* 1543 (MRP IV 3 21098), *Ozomlia* 1545 (MRP IV 3 22136), *Ozomla* 1589 (ŻDz XVIII s. 8), w *Ozomli* 1563 (AGZ XXI 63), *Ozomla* XVIII/XIX w. (MJ), ts. 1886 (SG VII s. 796) i XX w. (Sk.); ukr. *Ožômlja* 1851 (Sch s. 43), *Vôžômlja* 1860, (Sch s. 42), *Ôžomlja* (*Užohomlja*) 1868 (Sch s. 69), wsp. *Vižomlja*.

W świetle najstarszego XV-wiecznego materiału ujawniają się trzy postacie nazwy: *Ozomla*, *Ozehomla* i *Ozhomla*. Pierwszej z nich, choć najdawniejszej, nie można uznać za pierwotną, gdyż brakłoby uzasadnienia dla wtórnych postaci z rozszerzonym tematem o *eh* (*Ozehomla*) lub *h* (*Ozhomla*). To właśnie *Ozomla* jest wtórna do obu pozostałych postaci nazwy, gdyż stanowi rezultat ich uproszczenia. Może kontynuować formę *Ozehomla*, w której doszło do zaniku *h* interwokalicznego i ściągnięcia grupy samogłoskowej *eo* w *o*. Zjawisko zaniku *h* i fakultatywne uproszczenia grup samogłoskowych — charakterystyczne dla wielu gwar ukraińskich² — można zaobserwować w materiale onomastycznym najbliższego regionu przemysko-sanockiego, np. *Bezmiowa* 1557 (Rg 6) wobec *Bezmihowa* (dziś *Bezmiachowa Dolna*), *Dobrostow* 1567 (Zer I s. 203) wobec *Dobrohostów*, *Drobicz* 1408 (KŁP II 156) wobec *Drohobycz*, *Droyow* 1557 (ADP 79 k. 237) wobec *Drohojów*, *Kruel* 1664 (ADP 48 k. 1584) wobec *Kruhel* (dziś *Kruhel Wielki*), *Miowa Wola* 1575 (Rg 51) wobec *W. Mihowa* (dziś *W. Michowa*), *Zavthynye* 1472 (AGZ XVI 902) wobec *Zahutynie* (dziś *Zahutyń*). Może ginąć również takie *h*, które ma tylko jednostronne sąsiedztwo samogłoskowe, jak to widać na przykładzie form w rodzaju *Nerepka* 1462 (KŁP I 1807) wobec *Nehrebka* (dziś *Nehrybka*), *Taranowycze* 1508 (ŻDz XVIII s. 115) wobec *Tarhanowice* (dziś *Torhanowice*). Tego rodzaju uproszczenie mogło zajść także w formie *Ozhomla*. Zatem *Ozomla* to wynik rozwoju obu form: *Ozehomla* i *Ozhomla*.

Notowane w XV w. i później formy *Ozemla*, *Ozompla*, *Hozomla*, *Ozchomla* są przejściowymi wariantami fonetycznymi.

Wariant pierwszy stanowi rezultat rozwoju formy *Ozehomla*, w której grupa samogłoskowa *eo* po zaniku *h* ściąga się nie w *o*, co — jak tego dowodzi „per analogiam” kontrakcja grup samogłoskowych z elementem *-j-* w przymiotnikach na *-oje-* > *-e*, *-ajego* > *-ego*, w rzeczownikach typu

² J. Ziłyński, *Opis fonetyczny języka ukraińskiego*, Kraków 1932, s. 105; M. Pšejurs'ka, *Nadsjans'kyj hovir*, Warszawa 1938, s. 29.

pojas > *pas*, w czasownikach *stojąc* > *stać*, *bojąc się* > *bać się* — byłoby bardziej oczekiwane, lecz w *e*. Daje to mniej spodziewaną formę *Ożemla*. O nieregularności tego zjawiska świadczy wyjątkowość jego poświadczenia wobec powszechnej realizacji formy *Ożomla*, która dzięki temu utrwaliła się jako ostateczna. *Ożompla* to forma z interpolowanym *p* powstałym pod wpływem wargowego *m*³. *Hozomla* jest ilustracją formy z częstym w gwarach ruskich protetycznym *h*, dobrze także widocznym w materiale toponimicznym omawianego regionu, np. *Hoysko* 1665 (LA s. 34), *Huysko* 1785 (ADP 244 s. 59) wobec *Ojsko* (dziś *Nowe Sady*), *Hulskie* 1745 (ADP 172 k. 104) wobec *Ulskie*, w *Holchowcach* 1557 (Rg 6) wobec *Olchowce*, *Hostawa* 1589 (ŻDz XVIII s. 157) wobec *Ostawa*, *Horzechowce* 1439 (KŁP I 2884) wobec *Orzechowce*.

Jaki jest stosunek do siebie form *Ożehomla* i *Ożhomla* poprzedzających *Ożomlę*? Która z nich jest postacią wyjściową nazwy?

Formę *Ożhomla* można tłumaczyć jako wtórną do *Ożehomla*, jeśli przyjąć, że mamy tutaj do czynienia z redukcją wysokiej głoski nieakcentowanej *e*. Proces ten znany na gruncie polskim⁴ jeszcze w większym stopniu występuje w gwarach zachodnioukraińskich⁵. Potwierdza się on w takich przykładach lokalnych form toponimicznych, jak *Daliowa* 1611 (ADP 30 k. 76) wobec *Dalejowa*, *Jaczmyerz* 1508 (ŻDz XVIII s. 121) wobec *Jaczimirz*, *Callnikow* 1449 (AGZ XIII 3959) wobec *Kalen(n)ików*.

Wyjściową postać *Ożehomla* należy potraktować jako substancywizowaną podstawę przymiotną ukr. **ożehoma* za pomocą suf. *-ja*. W rezultacie tego procesu słowotwórczego na granicy tematu i formantu pojawia się ruskie *l* epentetyczne. Podstawa toponimu nawiązuje do typu imiesłowów biernych czasu teraźniejszego z suf. *-m-*. Ten rodzaj imiesłowu narzuca podstawę czasownikową o aspekcie niedokonanym ps. **ożegati* ‘opalać’ (por. pol. *podżegać*) tworzącą parę z **ożegti* ‘opalić’. Od zakładanej podstawy imperfektywnej poszukiwany imiesłów winien jednak brzmieć po ukraińsku **ożehajemyj* a po polsku **ożegajemy*⁶. Wtedy analizowany toponim mógłby przybrać formę ukr. **Ożehajema+ja* > **Ożehajemlja* > **Ożehemlja* > *Ożemlja*. Byłaby ona jednak mało prawdopodobna ze względu na założenie zbyt skomplikowa-

³ Według M. Karpluk *p* w wyrazach typu *Adampczowice*, *Humpniska*, *Tompko* odzwierciedla prawdopodobnie średniowieczną manierę graficzną (Stp. zapisy typu *Tompko*, *krampny*...), „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Językoznawcze”, 1965, 15, s. 33–43). Nie przyjmuje tej sugestii A. Bańkowski (*Epenteza w toponimii polskiej*, „Poradnik Językowy”, 1980, s. 179–180).

⁴ K. Rymut, *Nazwy miejscowe północnej części dawnego województwa krakowskiego*, Wrocław 1967, s. 230.

⁵ J. Ziłyński, *Opis fonetyczny*... , s. 167.

⁶ Por. T. Brajerski, *Język staro-cerkiewno-słowiański*, Lublin 1967, s. 132.

nego jej rozwoju pod względem fonetycznym. Jak jednak dowodzą choćby polskie przykłady wtórnych form przymiotnych opartych na dawno zaginionym i mało czytelnym wzorcu imiesłowów biernych czasu teraźniejszego na *-m-*, np. *znikomy* : *znikać*, *ruchomy* : *ruchać* ‘ruszać’⁷, utworzone według wzorca na *-omy* (charakterystycznego dla czasowników typu ps. **nesti* : **nesomъ*, **brati* : **beromъ*, **dvignoti* : **dvignomъ*)⁸, w nazwie *Ożehomla* od początku użyta była raczej podstawa **ożehoma*, z tematem *ożeh-*.

Toponim ten związany z czasownikiem imperfektywnym określały teren, który był już kolejny raz lub jest sukcesywnie opalany (wypalany)⁹ i tym sposobem przystosowywany do zagospodarowania na większą skalę w coraz to nowych miejscach. Znana z późniejszego okresu topografia Ożomli wskazuje na taką rozproszoną (przysiółkową) strukturę wsi. W *Słowniku geograficznym* czytamy o zabudowaniach wiejskich leżących w środku obszaru oraz o odrębnych częściach wsi: Dębnik albo Dębniaki, Koniec, Poszczyzny, Rynek, kol. niem. Schomlau¹⁰. Być może w podobny sposób rozwijała się badana miejscowość pod względem osadniczym od początku, co znalazło odbicie w jej nazwie *Ożehomla* ‘miejscowość poszerzana przez coraz to nowe wypalanie’.

Jednak wobec leksykalizacji imiesłowu biernego na *-m-* nie wykluczona jest derywacja analogicznych form przymiotnych oparta nawet na podstawie czasownika dokonanego ps. **ożegti* z zachowaniem w derywacie właściwego suf. *-om-* dodanego do tematu **ożeg-* (**ożeg-ǝ*, *ożežši*) lub **ożbg-* **ożbg-ǝ*, **ożbžeši*)¹¹. Na taką interpretację nazwy mogłaby wskazywać jej XV-wieczna postać *Ožhomla* (< ps. **Ožbgom+ja*). Wtedy najstarsze formy *Ożehomla* i *Ožhomla* mogłyby być traktowane jako równorzędne warianty tej samej nazwy, a nie jako postaci zależne od siebie pod względem fonetycznym: *Ożehomla* > *Ožhomla*. Przy takiej podstawie czasownikowej zmieniałyby się nieco interpretacja semantyczna omawianego toponimu. Oznaczałyby on tylko osadę powstałą na miejscu już wypalonym, a nie sukcesywnie wypalonym¹².

⁷ Por. Z. Klemensiewicz, T. Lehr-Splawiński, S. Urbańczyk, *Gramatyka historyczna języka polskiego*, Warszawa 1965, s. 385.

⁸ T. Brajerski, *Język staro-cerkiewno-słowiański*, s. 132.

⁹ Imiesłów był współczesny do czasu wykazywanego czasownikiem *być* i wyrażał *passivum* czynnościowe w odróżnieniu od imiesłowów biernych na *-n-*, *-t-*, które wyrażały *passivum* rezultatywno-stanowe (por. T. Brajerski, *O orzeczeniach typu jedzono, pito*, „Roczniki Humanistyczne”, XXV, 1977, 4, s. 25, 27).

¹⁰ SG VII s. 796.

¹¹ A. Brückner, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa 1970, s. 663–664.

¹² Powstanie osady na obszarze leśnym znajduje potwierdzenie w późniejszej jej fizjografii. W SG (VII s. 796) czytamy: „Na płd.-zach. leży las Dębniaki, na płn. od niego

Z tak interpretowanym toponimem *Ożomla* korespondowałyby pod względem strukturalnym i semantycznym nazwy miejscowości z terenu ziemi przemyskiej: *Ożanna* pod Leżajskiem, pierwotnie *Ożżona*, por. *Osszona* 1458 (AGZ XIX 1), w formie imiesłowu biernego od ps. **ożęgti*; *Zdzianna* w rejonie Drohobycza, kiedyś **Zżenna*, w formie takiegoż imiesłowu od ps. **izbżęgti*; *Ożańsk* pod Jarosławiem, kiedyś *Ożżeńsko*, por. *Osszensko* 1460 (AGZ XIII 4363), kryjącej w sobie również participium pasywne ps. **ożbżęntjъ*.

Wszystkie te toponimy dają się włączyć w szerszy krąg nazw zróżnicowanych formalnie, które informują o przysposabianiu terenu do kolonizacji poprzez wycinanie, karczowanie i wypalanie lasu. Należą tu z regionu przemyskiego i sanockiego formy z prasłowiańskimi tematami, takimi jak **sek-*: *Nasiczne* 1620 (Fast s. 178), *Prosiek* > *Prusiek*, por. *Proschek* (1398) 1532 (ZDM I 223); **čřt-* || **čert-* ‘krjać’: *Czerteż*, por. *Czertesch* 1439 (AGZ XI 1242); **krč-*: *Korczoza*, por. *Korczoze* 1883 (SG IV s. 394); **terb-*: *Trzebosz* > *Trzeboś*, por. *Trzeboz* 1646 (ADP 64 s. 198), *Trzeboznisko*, por. *Trzebozniczsko* (1439) 1541 (ZDM V 1447), **Trzeboszka* > *Trzebuska*, por. *Trzeboska* 1589 (ZDz XVIII s. 10); **gor-*: *Pohoryła* (dziś nie istniejąca), por. *Pohoryła* wyesz nad potokiem rzeczonym *Pohorzałi* 1565 (Żer II s. 145), *Pohar*, por. za *Poharą* 1736 (Rud s. 100); **pal-*: *Opaleniska* 1727 (ADP 160 k. 87); **qgl-*: *Węgliska* XVIII/XIX w. (MJ).

Nazwy te, sygnalizując strefy leśne, niedogodne pod względem osadniczym, przygotowywane dopiero do zagospodarowania przez człowieka, należą do późniejszej warstwy toponimicznej. Wśród nich znajduje się także *Ożomla*. Dokładna jednak data powstania tego toponimu jest trudna do ustalenia.

Pewne światło na metrykę tej nazwy rzuca dokument z 1441 r. (kopia z 1559), dotyczący nadania wsi Ożomla na rzecz Mikołaja Stadnickiego w celu zasiedlenia miejsc opustoszałych („*loca vasta*”) oraz nowych („*in cruda radice*”). Znaczy to, że nowo organizowana wieś nawiązała do nazwy już istniejącej wymienionej tu w postaci *Ożomla* (ZDM II 581). W tym wypadku spotykamy się z potwierdzeniem częstego zjawiska w dziejach średniowiecznego osadnictwa reaktywowania osad na miejscach wcześniej zasiedlonych, później podupadłych lub opustoszałych zupełnie, któremu towarzyszyło ponowienie pierwotnych nazw osadniczych, funkcjonujących niejednokrotnie już tylko jako mikrotoponimy lub hydronimy¹³.

las Szeroki, na płn.-zach. las Zwierzyniec, a na płn. od niego Szepielówka al. Czepielówka z leśniczówką teźże nazwy, zaś na płn.-wsch. las Wysoki”.

¹³ Por. m.in. dla Sanoczczyzny Fast. s. 91, 105–106, 150; dla Bełszczyzny A. Janeczek, *Osadnictwo pogranicza polsko-ruskiego. Województwo bełskie od schyłku XIV do początku*

Za dawniejszą metryką nazwy *Ozomla* — wyprzedzającą datę wspomnianego dokumentu — zdaje się przemawiać jej struktura. Toponim ten mieści się w grupie nazw imiesłowowych. Kontekstem dla niego może być nomenklatura z regionu przemysko-sanockiego w formie imiesłowów: biernych na *-n-*, *-t-*, np. *Moszczona* > *Moszczany*, por. *Moszczona* 1515 (MRP IV 1 2603), *Myta* 1743 (ADP 164 k. 36); czynnych na *-t-*, np. *Hnyła* 1565 (Żer I s. 248), wspomniana *Pohoryła*; czynnych z suf. ps. **-qtj-* (ukr. *-ač-*, pol. *-qc-*), np. *Dźwiniacz*, por. *Dzwynadz* 1529 (MRP IV 2 15608), od ps. **zvĕnĕti* ‘dźwięczeć’, *Poździacza* > *Poździacz*, por. *Poszdzaczca* 1463 (AGZ XIII 5404), od ps. **pozđiti sę* ‘późnić się’, *Szumiacz*, por. *Szumiacze* 1565 (Żer I s. 229).

Jak z tego przeglądu wynika, są to formy o różnorakiej starszej lub młodszej metryce, nawiązują one bowiem — z wyjątkiem form na *-t-* — do imiesłowów zachowujących swoją żywotność do dziś. Na ich tle *Ozomla* wyrażona formą opartą na imiesłowie biernym z *-m-*, który uległ wcześniej adiektywizacji, reprezentuje typ wyraźnie starszy. Jego metrykę wyznaczają nie tyle imiesłowy, które od najdawniejszych czasów na gruncie poszczególnych języków słowiańskich (z wyj. rosyjskiego) są strukturą martwą¹⁴, lecz oparte na tych formach przymiotniki, których chronologia wymaga za każdym razem indywidualnego zbadania¹⁵.

Ze względu na urzeczownikowiający formant *-ja* mieści się *Ozomla* w typie polskich i ruskich substantywów nawiązujących do różnych podstaw, np. *Dziekania* (*Dzieskan+ja*)¹⁶, *Ochodza* lub *Ochoża* (ps. **Ochod+ja*)¹⁷, *Tuchla* (*Tuchł+ja*), *Wodomcza* (ps. **Vod-o-mĕk+ja*)¹⁸. Na ich tle *Ozomla* zwraca uwagę obecnością *l* epentetycznego, pojawiającego się na granicy pnia z wygłosem spółgłoskowym wargowym, i formantu *-ja*. Ze względu na tę cechę omawiany toponim ma odpowiedniki w takich nazwach najbliższego regionu, jak *Radymla* 1435 (KŁP I 2499, później *Radymno* pod Przemy-

XVII w., Wrocław 1991, s. 141.

¹⁴ Z. Stieber, *Zarys gramatyki porównawczej języków słowiańskich*, Warszawa 1979, s. 185–189.

¹⁵ „Na polskim podłożu formacja ta niemal zupełnie zaginęła. Jedynymi prawidłowymi resztkami stanu przedpolskiego są: *rzekomy* i *rodzimy*; może też *wiadomy* i *świadomy* wobec poświadczonego w staro-cerkiewno-słowiańskim *vĕdomĕ*. Natomiast kilka innych wyrazów wywodzących się z dawnego imiesłowu biernego cz. ter. to nowotwory, które powstały na wzór owych na *-omy*, np. *widomy niewidomy ruchomy łakomy znikomy tesknomy znajomy*. Wszystkie one nabrały znaczenia przymiotników i to nieraz z odcieniem czynnym (Klemensiewicz, Lehr-Splawiński, Urbańczyk, *Gramatyka historyczna*, s. 385).

¹⁶ M. Łesiów, *Terenowe nazwy Lubelszczyzny*, Lublin 1972, s. 114.

¹⁷ Cz. Kosyl, *Nazwa miejscowa Ochodza || Ochoża*, „Slavia Orientalis”, XXV, 1976, s. 249–256.

¹⁸ T. Brajerski, *Wodomcza*, „Onomastica”, XI, 1966, s. 122–127.

ślem), *Mrowla* pod Rzeszowem, por. *Mrowla* 1475 (MRP I 1330), *Butomla* (1397) (ZDM VI 1616), nazwa potoku w rejonie Turki na Bojkowszczyźnie, mająca odpowiednik w nazwie wsi ukr. **Butevlja > Butlja*¹⁹ (o strukturze językowej jak *Ożomla*, opartej na imiesłowiu rus. **butomyj*, od ps. **butěti* (|| **bu(-o)tvěti*)²⁰.

Ta cecha fonetyczna oraz wydobyte właściwości historycznej formy *Oż(e)homla*: głoska *h*, potem osłabiona i wyeliminowana w grupie *(e)ho*, wiążą tę nazwę z nomenklaturą ruską na terenach określanych jako pogranicze polsko-ruskie z racji historycznej tam obecności Polaków i Rusinów w wyniku zmienności dziejów polityczno-osadniczych tych ziem.

Domniemana średniowieczna metryka nazwy *Ożomla*, wyprzedzająca połowę XV wieku, każe ją traktować jako jeszcze jeden znak — wśród licznych innych jemu podobnych — akcji osadniczej ruskiej na badanym obszarze, wywodzący się z okresu przynależności tego terenu do Rusi od początku XI do połowy XIV w., bądź powstały nawet po tym czasie, w okresie już władztwa polskiego nad Rusią Czerwoną.

WYKAZ SKRÓTÓW

- ADP — Rękopisy z Archiwum Diecezjalnego w Przemyślu.
 AGT — Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej z Archiwum tzw. Bernardyńskiego we Lwowie, t. I–XXV, Lwów 1868–1935.
 Fast — A. Fastnacht, *Osadnictwo ziemi sanockiej w latach 1340–1650*, Wrocław 1962.
 KŁP — *Księga ławnicza (przemyska)*, wyd. J. Smołka i Z. Tymińska.
 LA — *Lustracja województwa ruskiego 1661–1665*, wyd. K. Arłamowski i W. Kaput, cz. 1, Wrocław 1970.
 MJ — *Josyfins'ka (1785–1780) i francyskans'ka (1819–1820) metryki*, Kyjiv 1965.
 MRP — *Matricularum Regni Poloniae Summaria*, ed. T. Wierzbowski [i in.], t. I–V, Varsoviae 1905–1961.
 Rgd — *Regestr złoczyńców grodu sanockiego 1554–1638*, wyd. O. Balzer, Lwów 1891.
 Rud — J. Rudnicki, *Nazwy geograficzne Bojkowszczyzny*, Lwów 1939.
 Sch — *Catalogus universi venerabilis cleri saecularis et regularis dioecesis graeci ritus catholicorum premisliensis pro anno domini 1851*, Premislia 1851; *Schymatism vseho klyra katolikov obrjadu hrečesko-russkoho eparchii peremyskoj*, Peremyśl 1868.
 SG — *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. T. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. I–XV, Warszawa 1880–1902.
 Sk — *Skorowidz miejscowości Rzeczypospolitej Polskiej z oznaczeniem terytorialnie im właściwych władz. . .*, Przemyśl–Warszawa 1931–1938.

¹⁹ A. Brückner, *Słownik etymologiczny*, s. 51.

²⁰ Znana jest współczesna nazwa wodna ukr. *Butyvlja* (O. N. Trubačev, *Nazvanija rek pravoberežnoj Ukrainy*, Moskwa 1968, s. 193) < **Butevlja* (z *e* wtórnym, oparta na czasowniku ps. **butvěti* 'butwieć').

- ZDM — *Zbiór dokumentów małopolskich*, wyd. I. Sułkowska-Kuraś i S. Kuraś, t. I–VIII, Wrocław 1962–1975.
- ŻDz — A. Jabłonowski, *Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym*, t. VII, cz. 1: *Ruś Czerwona*, „Źródła Dziejowe”, XVIII, cz. 1, Warszawa 1902.
- Żer — *Žerela do istoriji Ukrajiny-Rusi*, t. I, wyd. M. Hruševs'kyj, Lviv 1895.

RÉSUMÉ

Le nom d'un village situé dans les territoires limitrophes de la Pologne et de la Ruthénie, dans la partie est de la région historique de Przemyśl (à côté de Sądowa Wisznia): *Ozomla*, tenu jusqu'ici pour obscur, peut être expliqué — au jour d'une minutieuse documentation philologique — dès qu'on le ramène à sa forme ukrainienne primaire — *Ozehomlja*. La forme ultérieure résulte d'une transformation phonétique qui consistait en affaiblissement et en disparition du *h* intervocalique dans le groupe *eho*, et puis en passage du *eo* en *o*. La forme primaire du mot peut être interprétée comme l'adjectif **ozehomyj*, substantivé à l'aide du suffixe *-ja*, basé sur le type historique du participe présent passif en *-om-*, formé à base du verbe inaccompli **ozegati* 'flamber', ou même du verbe accompli **ozegti*. Ce toponyme, lié au verbe à l'aspect imparfait, signifierait une localité construite sur un terrain qui a été plusieurs fois (ou qui est successivement) mis en flammes. Dérivé de **ozegati*, il signifierait un lieu incendié.

Ce nom entre dans le groupe de toponymes formés à partir de participes comme *Moszczona*, *Poździacza* (en polonais **Poździąca*), *Myta*, *Hnyła*, et constitue un type visiblement plus ancien. Sémantiquement, ce toponyme se place parmi les noms désignant l'adaptation d'un terrain pour la colonisation moyennant la mise en flammes, l'abattage et le défrichage de la forêt, p.ex. *Pohar*, *Węgliska*, *Prosiek*, *Trzebosz*, *Czerteż*, *Korczowe*. Vu sa forme phonétique — le *h* dans la forme historique et le *l* épenthétique entre le radical et le formant — ce toponyme devrait être considéré comme génétiquement ruthène. Noté depuis la deuxième moitié du XVe siècle, il est un signe de la colonisation ruthène dans la période de domination de la Ruthénie sur les territoires en question, depuis le XIe siècle jusqu'à la moitié du XIVe, ou même plus tard, quand ces terrains étaient sous la dépendance polonaise.

VI